

"לא אוכל עוד לצאת ולבוא"

משה רבינו השיג ביום פטירתו את שער החמישים לכן נסתמו ממנו מסורות החכמה שלא יגלהו

נעלם ממנו, וזה שכתוב (שמות לב-ז) ל"ך רד כי שחת עמך, רד ל"ך [כלומר רד משער הנ' בגימטריא ל"ך]. וזה שאמרו רז"ל נ' שערי בינה נבראו בעולם, וניתנו למשה חסר אחד, פירוש מעיקרא שלם היה [והשיג את כל השערים], אלא שאחר כך חסרוהו... ולהיות שכוונת משה היה לטובה לא מנע השי"ת הטוב, ובעת אסיפת רוחו (דברים לד-א) ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו".

מבואר מדברי האריז"ל, כי בשעת מתן תורה השיג משה את שער הנ', אלא שאחר כך בחטא העגל נחסר ממנו שער הנ' בעוונותיהם של ישראל, וזהו שדקדקו חכמינו ז"ל לומר: "וכלן ניתנו למשה חסר אחת", כי באמת ניתנו תחילה כולם למשה אלא שאחר כך נחסר ממנו אחת, וביום פטירתו זכה שוב להשיג את שער הנ'.

והנה בשל"ה הקדוש (פרשת ואתחנן) הביא דבר זה באריכות, והוסיף כי זהו פירוש הפסוק (שמות יט-ג): "ומשה עלה אל האלקים". הביאור בזה כי אחרי חטא העגל נאמר על משה "ותחסרהו מעט מאלקים", על שהיה חסר לו מעט מאלקים שהוא שער הנ', אבל כאן בשעת מתן תורה לא היה חסר לו מעט מאלקים, אלא "ומשה עלה אל האלקים" דייקא להשיג כל נ' השערים.

ומה שסיים האריז"ל ש"משה השיג שער הנ' בעת אסיפת רוחו, והביא פסוק: "ויעל מערבות מואב אל הר נבו". ולכאורה איך נרמז כאן שהשיג שער הנ', אבל בדברי השל"ה שם מבואר הכוונה בזה, כי הר נבו

מקודם, אדרבה לפי גודל התחזקות קדושתו תרב חכמתו".

לכן הוא מפרש כוונת רש"י:

"ואפשר לומר הענין בהיפך, כי לגודל השגתו ביום זה והתדבקותו באלקים חיים, לא יוכל עוד להיפרד ולמסור חכמה ותורה לישראל אשר הם למטה במדרגה ממנו, כי כל ימי חייו אשר לא הגדיל ללכת כזה, היה יכול להשתלשל ולמסור להם חכמה ותורה, אבל לא ביום הזה אשר הגדיל לעשות לדבק באלקים חיים בנשיקה, וזה שפירש רש"י שנסתמו ממנו מסורת דייקא".

משה רבינו השיג
שער הנ' ביום פטירתו

ונראה להרחיב הביאור בדברי קדשו של ה"עבודת ישראל", על פי מה ששנינו בגמרא (ר"ה כא:): "חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו למשה חסר אחד, שנאמר (תהלים ח-ו) ותחסרהו מעט מאלקים". והנה כבר הבאנו כמה פעמים הקדמה נפלאה ממשנתו הטהורה של רבינו האריז"ל ב"לקוטי תורה" (פרשת ואתחנן עה"פ ויתעבר ה' בי), כי בשעת מתן תורה זכה משה רבינו להשיג גם שער החמישים מנ' שערי בינה, אלא שאחרי חטא העגל נחסר ממנו שער הנ', וביום פטירתו זכה שוב לשער הנ', והנה הדברים בלשון קדשו:

"קודם שחטאו ישראל היה משה בתכלית השלימות, והיה משיג שער הנ' של נ' שערי בינה הגדול מכולם, וכשחטאו ישראל [בעגל]

בפרשתנו פרשת וילך (דברים לא-א): "וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל, ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, לא אוכל עוד לצאת ולבוא, וה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה". ופירש רש"י: "לא אוכל עוד לצאת ולבוא, יכול שתשש כוחו, תלמוד לומר (שם לד-ז) לא כהתה עינו ולא נס לחה, אלא מהו לא אוכל, איני רשאי שניטלה ממני הרשות וניתנה ליהושע... דבר אחר [לא אוכל עוד] לצאת ולבוא, בדברי תורה, מלמד שנסתתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה".

ויש לתמוה הפלא ופלא, מאחר שהתורה הקדושה מעידה על משה רבינו אדון כל הנביאים, כי אפילו בשעת פטירתו: "לא כהתה עינו ולא נס לחה", איך יעלה על הדעת לומר: "שנסתתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה", כאילו איבד ח"ו את כל חכמתו, אם כן איזו תועלת וגדולה יש בכך שלא כהתה עינו ולא נס לחה הגופניים.

פתח דברינו יאיר במה שמצינו על כך ביאור נפלא ב"עבודת ישראל" להמגיד הקדוש מקוונניץ זי"ע, והנה הדברים בלשון קדשו:

"בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא. ופירש רש"י לצאת ולבוא בדברי תורה שנסתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה, והדבר אינו מובן שרבן של כל הנביאים, בהגיעו לכלל מאה ועשרים שנה והילולא רבא שיצאה נשמתו בנשיקה, התעלה על הדעת כי נגרע ערכו בחכמה

**רש"י: "לא אוכל עוד לצאת ולבוא, בדברי תורה,
מלמד שנסתתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה"**

**פליאה עצומה: איך אפשר לומר על משה רבינו אדון כל הנביאים
שנסתתמו ממנו מעיינות החכמה ביום פטירתו**

**עבודת ישראל: לפי השגתו הגדולה נסתתמו ממנו הכח
למסור תורה לישראל כי לא היה יכול לרדת ממדרגתו**

**ביאור דבריו על פי מה שגילה האריז"ל כי ביום פטירתו זכה משה
להשיג גם את שער הנ' שלא השיג בחייו**

כמו בנו"ן שערי בינה העליונים הרוחניים, יש שער אחד שאינו מתגלה לשום אחד מבני אדם, ואפילו למשה רבינו ע"ה רבן של כל הנביאים, כמו כן בכל הדברים אשר כמוס בהם כוחות מכל הנ' שערי בינה כמו תבואה וכדומה, לזה אמרה התורה להפריש חלק אחד מחמשים ויהיה קודש לה', דוגמת שער החמשים אשר הוא קודש קדשים וטמיר ונעלם וגנוז מבני אדם".

מעתה הרחיב לנו ה' להבין מעט מזעיר מה שרמז משה רבינו לישראל באמרו: "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", כי הקב"ה הפריש אותי תרומה אחד מנ' מכל ששת אלפים שנה שהעולם קיים, נמצא כי היום כשנשלמו כל השנים שלי בבחינת תרומה אחד מחמשים זכיתי להשיג שער הנ', על כן מטעם זה: "לא אוכל עוד לצאת ולבוא", כי נסתתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה, כי לא ניתנה לי רשות לגלות לכם את שער הנ'.

**שלימות העבודה
לפסול מעשיו הראשונים**

בדרך זו במסילה נעלה לבאר ביתר שאת מה שאמר משה רבינו אדון כל הנביאים לישראל: "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, לא אוכל עוד לצאת ולבוא", על פי מה שהביא ב"אמרי יוסף" (פרשת בראשית דף יז טור ג) בשם הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע [המכונה בפי העולם בשם השרף מסטרעליסק], על הפסוק (בראשית ה-כד): "ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותו אלקים". ופירש רש"י: "צדיק היה וקל בדעתו לשוב להרשיע, לפיכך מיהר הקב"ה וסילקו והמיתו קודם זמנו".

רומז על שער הנ' שכן נב"ו הוא אותיות נ' בו. ויש להוסיף כי מוא"ב בגימטריא מ"ט, וזהו: "ויעל משה מערבות מוא"ב" - משה עלה ונתעלה מערבות ומתיקות של מ"ט שערי בינה: "אל הר נב"ו" - נ' בו, הוא שער הנ' של נ' שערי בינה.

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין ביאורו של ה"עבודת ישראל" במה שפירש רש"י: "לא אוכל עוד לצאת ולבוא, בדברי תורה, מלמד שנסתתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה", שהכוונה בזה: "כי לגודל השגתו ביום זה והתדבקותו באלקים חיים, לא יוכל עוד להיפרד ולמסור חכמה ותורה לישראל אשר הם למטה במדרגה ממנו".

הביאור בזה, כי הן אמת שזכה משה רבינו להשיג את שער הנ' לפני פטירתו, אולם מאחר שכל ישראל עדיין לא הגיעו למדרגה זו שיוכלו להשיג את שער הנ', לכן נסתתמו ממה: "מסורות ומעיינות החכמה" - שלא היה יכול למסור להם מעיינות החכמה משער הנ', עד לעתיד לבוא שאז יגלה לנו הקב"ה גם את שער הנ', ולזה נתכוונו חכמינו ז"ל באמרם במדרש (ויק"ר יג-ג): "אמר הקב"ה תורה חדשה מאתי תצא, חידוש תורה מאתי תצא". ויש לרמז ענין זה בתואר של הגואל שנקרא משי"ח נוטריקון מ'שיח יגלה ש'ער ח'מישים.

**משה רבינו היה תרומה
של עולם כנגד שער הנ'**

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח לנו פתח להבין מה שאמר משה לישראל: "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, לא אוכל עוד לצאת ולבוא". ולכאורה קשה לפי מה שפירש רש"י: "לצאת ולבוא, בדברי תורה, מלמד שנסתתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה", איך מתקשר לפי זה מה שהקדים משה לומר: "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", משמע כי דוקא משום שהיה בן מאה ועשרים שנה נסתתמו ממנו מעיינות החכמה, וצריך ביאור איזה קשר יש בין שני הדברים.

ונראה לבאר דברי רעיא מהימנא משה רבינו עליו השלום על פי שתי הקדמות

יקרות מפז ומפנינים, הקדמה אחת מה שהביא בספר הנפלא "עמודיה שבעה" (סימן כא) בשם רבינו האריז"ל, כי משה רבינו חי בעולם מאה ועשרים שנה משום שהיה תרומתו של עולם. והנה שנינו (תרומות פ"ד מ"ג): "שיעור תרומה, עין יפה אחת מארבעים... והבינונית מחמישים, והרעה מששים".

מבואר מזה כי מדה בינונית היא אחד מחמישים, ועל כן נקראת תרומה נוטריקון: "תרי ממאה", שהם אחד מחמישים. והנה שנינו בגמרא (ר"ה לא): "שיתא אלפי שני הוה עלמא". נמצא כי חלק חמישים מששת אלפים שנה הוא ק"ך שנה, שכן נ' פעמים ק"ך הוא ו' אלפים, לכן קבע הקב"ה למשה שיחיה בעולם ק"ך שנה, כדי שיהיה בבחינה תרומה מכל ששת אלפים שנה שהעולם קיים.

והנה הקדמה שניה ממשנתו הטהורה של ה"אוהב ישראל" (פרשת תולדות על הפסוק: "ויזרע יצחק בארץ ההוא"), כי מה שצוה הקב"ה להביא מכל תבואה תרומה אחד מנ' הוא כנגד שער החמישים, והנה הדברים בלשון קדשו:

"והנה אמרו חז"ל חמשים שערי בינה נבראו בעולם. וכולם היו ידועים למשה רק אחד לא השיג שנאמר ותחסרהו מעט מאלהים, ואלו הנ' שערי בינה הם בכל חלקי הבריאה, ואפילו בצמחים בכל אחד כמוס כח ושכל רוחני מכל הנ' שערי בינה. ואולי שעבור זה שיעור תרומה גדולה הוא תרי ממאה היינו אחד מחמשים.

ונראה להביא סימוכין לדברי ה"אמרי יוסף", ממה שמבואר בזוהר הקדוש (פרשת פנחס ר"ט), שהחכמים אמרו לרעיא מהימנא שהוא נשמת משה רבינו שירד אליהם לגלות להם סתרי תורה: "דהא לא אית רשו לאשתמשא במטטרו"ן שר הפנים אלא לך דאתון דיליה רמיזין בשמך".

פירוש לא ניתנה רשות להשתמש במלאך מטטרו"ן שר הפנים רק לך, כי האותיות שלורמוזים בשמך. וביאר ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן יד) הכוונה בזה, כי בשמו של משה נרמז מלאך מט"ט שכן מש"ה נוטריקון מ'טטרו"ן ש'ר ה'פנים. ולפי זה כתב שם בלשון קדשו: "משה היה בזה העולם במדריגת מטטרו"ן".

מענה מצינו סימוכין לדברי ה"אמרי יוסף", כי כמו שחונך נעשה מלאך מט"ט משום שכבר לא היה רשאי לפסול את עבודתו הראשונה, כן מש"ה - מ'טטרו"ן ש'ר ה'פנים, נסתלק מן העולם מסיבה זו, ועל כך אמר: "לא אוכל עוד לצאת ולבוא", שלא ניתנה לי רשות לפסול ולצאת מעבודה זו כדי לבא לעבודה יותר גבוהה.

ויש להוסיף בזה תבלין לפי מה שמצינו ב"לקוטי תורה" לרבינו האריז"ל (פרשת בראשית), כי באמת היה ראוי שמשה יזכה להיות מלאך כמו שזכה לכך חנוך, אך שהיה בו קצת פגם דקה מן הדקה בעבור הערב רב שהיה רוצה לתקנם ולא תיקנם. ולפי האמור הביאור בזה, כי מאחר שחונך נעשה מלאך משום שלא היה רשאי לפסול עבודתו הראשונה, הלא גם משה היה ראוי להיות מלאך מטעם זה, אלא שמחמת הפגם שלא השלים את התיקון של הערב רב לא נעשה מלאך.

מלמד שנסתמו ממנו מעיינות החכמה

אך בעצם פירוש ה"אמרי יוסף" במה שאמר משה רבינו: "לא אוכל עוד לצאת ולבוא", כבר קדמו בזה ה"מאור עינים" (פרשת וילך) בתוספת ביאור, והנה הדברים בלשון קדשו:

משה רבינו הקדים: "בן מאה ועשרים שנה", על פי האריז"ל שהיה תרומה אחד מחמישים מששת אלפים שנה אוהב ישראל: מה שצוה הכתוב להפריש תרומה אחד מחמישים הוא כנגד שער הנ' שהוא סתום וגנוז מאור עינים: "לא אוכל עוד לצאת ולבוא", אינני רשאי לפסול את עבודתי ולבוא להשגות חדשות בתורה מש"ה נוטריקון מ'טטרו"ן ש'ר ה'פנים, ששניהם נסתלקו משום שלא היו רשאים לפסול עבודתם הראשונה

גדולה, וזה לא היה רצון השי"ת שיפסול עוד עבודה הלזו, לכן לקחו קודם זמנו.

וזהו שכתב רש"י ז"ל, 'צדיק היה', רצונו לומר שהיה צדיק כל כך, שהיה בתכלית השלימות שלא היה צריך לפסול עוד מעשיו הראשונים, 'וקל בדעתו' שהיה נקל בדעתו, 'לשוב להרשיע', שהיה נקל בדעתו לשוב בתשובה גם על עבודה הלזו ולהרשיע עצמו עוד, וזה לא רצה השי"ת שיפסול גם עבודה כזו, לכן מיהר הקב"ה וסילקו והמיתו קודם זמנו כדי שלא יפסול עוד עבודה זו".

"לא אוכל עוד לצאת ולבוא"

על פי הקדמה נפלאה זו מוסיף ה"אמרי יוסף" לפרש מה שאמר משה בפרשתנו: "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא, וה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה". כי משה רבינו בהיותו עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, הנה זאת היתה דרכו בקודש תמיד לפסול את העבודה של תמול ושלשום ולעלות למדרגה יותר גדולה.

עד שבסוף ימיו הגיע למדריגה כל כך גדולה שעבודתו היתה בתכלית השלימות, שלא היה רשאי לפסול עבודתו כדי שלא יטיל מום בקדשים. וזהו שאמר: "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא", שהגעתי לשלימות כזאת שלא אוכל עוד לפסול ולצאת מעבודה זו כדי לבא לעבודה יותר גבוהה, ומחמת סיבה זו: "וה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה" עכדה"ק.

ותמהו המפרשים הלא מדובר כאן בחנוך שמחמת גודל צדקתו זכה לעלות השמימה ולהפוך למלאך מט"ט, כמו שפירש בתרגום יונתן: "והא ליתוהי עם דיירי ארעא ארום אתנגיד וסליק לרקיעא במימד קדם ה', וקרא שמייה מיטטרו"ן ספרא רבא". אם כן איך עולה דבר זה בקנה אחד עם מה שפירש רש"י: "צדיק היה וקל בדעתו לשוב להרשיע".

אמר על כך הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע פירוש עמוק כפי שהביא ה"אמרי יוסף" בשמו בלשון קדשו:

"כי הנה נודע שהצדיק הוא 'הולך', ואינו עומד במדרגה אחת כמלאך רק הולך ממדרגה למדרגה, וכל זה הוא על ידי שפוסל מעשיו הראשונים, ומפשפש במעשיו ורואה שלא היה עבודתו עדיין בתכלית השלימות הצריך, ומהרהר בתשובה על זה ומתחרט ומקבל על עצמו להוסיף בעבודתו מהיום והלאה, ועל ידי זה הולך ממדרגה למדרגה ובכל יום ויום מוסיף והולך בעבודתו יתברך.

אמנם חנוך היה הולך בכל יום ויום למעלה למעלה ממדרגה למדרגה, עד שבא למדרגה גדולה כל כך שלא היה רשאי לפסול עוד מעשיו הראשונים, כי היה בתכלית השלימות ולא היה רשאי עוד לפסול עבודה כזו ולהרשיע עצמו, אכן הוא עצמו בשפלותו כדרך הצדיקים שאינם מאמינים בעצמם עד יום מותם, ולכן היה יודע השי"ת שבודאי גם עתה יפסול עבודתו וירשיע עצמו, וירצה להוסיף עוד בעבודתו לילך למדרגה יותר

ועתה בא וראה שכל הביאור הזה של ה"מאור עינים" וה"אמרי יוסף" מתקשרים להפליא עם הביאור של "העבודת ישראל", כי מה שנסתמו ממשה רבינו ביום פטירתו: "מסורות ומעיינות החכמה", הוא משום שנתעלה במדרגה כל כך גדולה, שלא היה רשאי להוריד את עצמו לגלותו לישראל.

וכבר ביארנו הכוונה בזה, כי ביום פטירתו השיג משה רבינו את שער החמישים, שהיא תכלית השגת התורה שאין למעלה ממנו, הנה כי כן מטעם זה לא היה רשאי לפסול עבודה זו של השגת שער הנ', ועל כך אמר: "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", בבחינת תרומה של עולם אחד מחמשים כנגד שער החמישים מנ' שערי בינה, ולכן מסיבה זו: "לא אוכל עוד לצאת ולבוא" - לצאת ולפסול את העבודה של תמול ושלשום ולבוא להשגות חדשות, כי שער הנ' היא תכלית ההשגה שאין למעלה ממנה.

מחמת ששער הנ"ן הוא עצם אלהותו של אין סוף ברוך הוא, שאי אפשר בשום פנים להשיגו אפילו מלאכי מעלה כמו שנאמר 'איה מקום כבודו'.

ולפי זה השיג משה רבינו ע"ה כל מה שאפשר להשיג לנברא, ולא הניח דבר מכל מה שאפשר להשיג, ובודאי בשעת הליכתו כשהיה הולך ממדריגה למדריגה קודם שבא למדריגה זו שאין למעלה הימנו, בודאי היה מוכרח לצאת ממדריגתו הקדומה בבחינת נפילה כאמור, ואחר כך עלה יותר כאמור.

וזהו שאמר קודם הסתלקות מן העולם, לא אוכל עוד לצאת ולבוא, כי עד עכשיו הוצרכתי תמיד לצאת מדרגא הקודמת ולבוא למדרגה יותר גבוהה, עד שעליתי למדרגה הגבוהה שאני כהיום בה, שאי אפשר לעלות ולהשיג לפנים ממנה שהיא סתימא דכל סתימין כאמור, וזהו שנסתמו מעיינות החכמה".

"במסכת סוטה (יג:) 'לא אוכל עוד לצאת ולבוא, מלמד שנסתמו ממנו מעיינות החכמה' עיין שם. ולהבין מאי זה לשון לצאת ולבוא אם הוא על דברי תורה, דנודע כי הצדיק שהולך ממדריגה למדריגה, אינו יכול לבוא למדרגה גבוהה מהראשונה, כי אם שיפול תחלה ממדריגתו הקדומה ולצאת ממנה לגמרי, ואז אחר כך על ידי שיאחז צדיק דרכו בתוקף חוזק התקשרותו ממקום נפילתו [יוכל] לבוא למדריגה גבוהה יותר מהקדום. והטעם לזה, כי יתרון אור מן החושך, כי מן בחינת חשכות יבוא ליתרון אור, כי בחינת העדר צריך להיות קודם להויה, כמו בבריאת העולם שהוצרך להיות מקודם תוהו ובוהו, ובונה עולמות ומחריבן, ואחר כך היתה הויות העולמות, וכמו כן בהאמור גם כן.

ונודע (ר"ה כא:) כי מ"ט שערי בינה נמסרו למשה חוץ מאחד שנאמר ותחסרהו מעט מאלקים וגו', הכוונה שהשיג את מ"ט שערי בינה שאפשר לנבראים להשיג, ומשם ולמעלה אי אפשר לשום נברא להשיג,

